

1801 ma zine

najaar 2025

THEMANUMMER

Gelijke
kansen

Een brede kijk op kansengelijkheid

JEUGD &
ONDERWIJSADVIES
1801

Stappenplan kansengelijkheid:
zo maak je het verschil

Dynamisch testen maakt
het leerpotentieel zichtbaar

1801 magazine

najaar 2025

INTERVIEW

Mehmet Day 5

Als onderzoeker bij het Verwey-Jonker Instituut onderzocht Mehmet Day dertig factoren die van invloed zijn op kansengelijkheid. Een holistische aanpak heeft zijn voorkeur: "Cijfers geven inzicht, maar het gaat ook over *belonging*, identiteitsontwikkeling en het kind zien."

Stappenplan kansengelijkheid

Als leerkracht of docent kun jij hét verschil maken voor jouw leerlingen of studenten. Zo doe je dat.

12

REPORTAGE

Jongerenwerk in de school

Zeven middelbare scholen in de regio Zutphen hebben een jongerenwerker op school. Van een stille leerling die dreigt uit te vallen tot het in de kiem smoren van pestincidenten: de neutrale blik van de jongerenwerkers en hun natuurlijke manier van doen blijken goud waard.

8

Wie gaf jou een kans?

Een leerkracht die in je gelooft, een mentor die je een kans geeft, een collega die zegt: "Dit kun jij." Persoonlijke verhalen van drie 1801-regiomanagers.

17

REPORTAGE

De Provenier 14

Basisschool De Provenier is gevestigd in een multiculturele wijk in Rotterdam, wat zich weerspiegelt in de populatie van de school. Met de vraag 'Hoe kunnen we meer positieve impact maken op het leren van onze leerlingen?' ging het team van start met het 1801-programma *Impact op Leren*.

REPORTAGE

MBO College Hilversum

Circa 300 mentoren van MBO College Hilversum doorlopen de 1801-leergang 'Excellent begeleiden en mentoraat'. "De verschillende achtergronden en startposities van onze studenten kunnen leiden tot ongelijke kansen. Door meer eenheid en betere kwaliteit van begeleiding hopen we meer impact te hebben op onze studenten."

18

VERDER IN DIT NUMMER:

- 4 Wat betekent kansengelijkheid?
- 11 Column
- 16 Onderwijsheid
- 20 Dynamisch testen
- 22 Assessments
- 23 Nieuws

VOORWOORD

Het begint met hoge verwachtingen

Iedere leerling verdient het om gezien en gewaardeerd te worden om wie hij of zij is – ongeacht achtergrond, thuissituatie of talenten. In het onderwijs ligt een enorme kracht verscholen: de mogelijkheid om levens te veranderen. Kansengelijkheid is daarbij geen abstract begrip, maar een dagelijkse opdracht voor ons allemaal. Het gaat over kinderen die geloven dat zij ertoe doen, omdat er iemand is die hen ziet, die hoge verwachtingen van hen heeft en zegt: "Jij kunt dit."

Bij 1801 geloven we dat onderwijsprofessionals het verschil kunnen maken. Uit onderzoek weten we dat leerlingen beter presteren als hun leraar hoge verwachtingen van hen heeft. Dat vraagt soms om een andere blik: weg van tekorten, naar de kansen en talenten die ieder kind meebrengt. Het is een *selffulfilling prophecy*: als we verwachten dat leerlingen groeien, creëren we de voorwaarden waardoor dit ook echt gebeurt.

In dit themanummer over kansengelijkheid laten we zien hoe scholen, jongerenwerkers en onderwijsadviseurs samen werken aan gelijke kansen. Van dynamisch testen dat leerpotentieel zichtbaar maakt tot jongerenwerk in de school: het zijn voorbeelden die ons inspireren om verder te kijken dan cijfers alleen. Want kansengelijkheid gaat óók over *belonging*, identiteitsontwikkeling en leerlingen écht leren kennen.

Ik nodig je uit om de verhalen in dit magazine met een open blik te lezen. Laat je inspireren door de mooie initiatieven en inzichten, maar ook uitdagen om binnen je eigen school of team het gesprek te voeren: hoe zorgen wij ervoor dat alle leerlingen de kansen krijgen die ze verdienen?

Alleen samen kunnen we bouwen aan een toekomst waarin iedere leerling het vertrouwen voelt: "Ik mag er zijn. Ik kan dit. Ik doe ertoe."

Annemarie Kaptein
Directeur-bestuurder 1801

Kansengelijkheid in het onderwijs: **wat betekent dat?**

Iedereen vindt kansengelijkheid in het onderwijs belangrijk. Maar wat bedoelen we daar eigenlijk mee? En belangrijker: wat kunnen scholen doen om het écht dichterbij te brengen?

Tijdens onderwijsavonden bij het Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken (NIVOZ) belichtten denkers als Monique Leygraaf, Orhan Agirdag en Ilias el Hadioui wat kansengelijkheid betekent voor het handelen van schoolteams. Hun perspectieven helpen om beter te begrijpen wat scholen vandaag nodig hebben.

Als school kun je kansengelijkheid op drie manieren bekijken:

1. Gelijkwaardige middelen

Alle leerlingen krijgen dezelfde aandacht en middelen. Klinkt eerlijk, maar werkt dit ook zo in de praktijk? Lees hier meer over in het artikel 'Pleidooi voor een holistische kijk op kansengelijkheid' (pagina 5). Wie alleen op gelijkheid stuurde, doet geen recht aan verschillen in startpositie en ondersteuningsbehoefte.

2. Eerlijke kansen

Leerlingen krijgen wat zij nodig hebben; ongelijke ondersteuning om gelijke kansen te creëren. Denk aan taalonderwijs of maatwerk. Maar let op: wie alleen kijkt naar wat een leerling mist, kan vervallen in *deficit*-denken. Zie je ook de kracht van het kind? Heb je hoge verwachtingen en ligt de lat hoog genoeg?

3. Gelijkwaardig systeem

In deze aanpak kijk je naar: waar belemmert ons onderwijssysteem structureel gelijke kansen? Ilias el Hadioui toont hoe het systeem structureel kan bijdragen aan uitsluiting en hoe scholen dat patroon bewust kunnen doorbreken. Louise Elffers, bijzonder hoogleraar kansengelijkheid verbonden aan de UVA, stelt: scholen kunnen niet alles oplossen, maar wél binnen hun muren kritisch kijken naar eigen

mechanismen die ongelijkheid versterken. Door structurele barrières weg te nemen, kunnen alle leerlingen meedoen.

Van inzicht naar actie (realiteit)

De realiteit is dat leerlingen niet allemaal vanaf dezelfde positie starten. Bij veel scholen zien we hoe het 'Mattheuseffect' toeslaat: wie al sterk is, groeit verder; wie kwetsbaar is, blijft achter. Schoolteams willen dit doorbreken, maar vragen zich af: *hoe dan?* De onderwijsadviseurs van 1801 jeugd & onderwijsadvies kunnen helpen om die vraag te beantwoorden. Niet met een standaard werkwijze, maar met onderzoekende gesprekken, ontwikkelingsgerichte

REALITEIT

GELYKWAARDIGE MIDDELEN

EERLYKE KANSEN

GELYKWAARDIG SYSTEEM

begeleiding en een doelgerichte aanpak die werkt en past bij de school. Volgens 1801 is onderwijsontwikkeling pas duurzaam als het vertrekt vanuit 'de bedoeling', *evidence informed* is én ingebed wordt in de specifieke context van een school. ♦

Wil je weten waar jouw school staat? Ontdek het stappenplan op pagina 12 of scan de QR-code voor het volledige achtergrondartikel.

Pleidooi voor een holistische kijk op kansengelijkheid

Een zucht van opluchting – zo reageerden veel onderwijsprofessionals op het rapport *Kansengelijkheid in het onderwijs* uit 2021. Eindelijk erkenning dat kansengelijkheid niet alleen een onderwijsprobleem is, maar wordt veroorzaakt op meerdere niveaus. Onderzoeker Mehmet Day pleit vier jaar later voor een holistische benadering van kansengelijkheid.

Wat was destijds de aanleiding voor jullie onderzoek?

"We kregen een opdracht van de Gelijke Kansen Alliantie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het thema kansengelijkheid was in 2016 al door de Inspectie op de kaart gezet, maar stond door corona volop in de belangstelling. Leerlingen zaten thuis, waardoor verschillen zichtbaar werden. Het ene kind had een eigen kamer en een laptop, een ander had dat niet. Kansengelijkheid werd omschreven als een veelkoppig monster, maar niemand wist wat dat betekende. Om meer grip te krijgen op het thema kregen wij de vraag om te onderzoeken welke factoren kansengelijkheid in de hand werken. Om het concreet te maken hebben we dertig invloedrijke factoren benoemd op vijf niveaus: leerling, familie, school, wijk en samenleving."

Het rapport had grote impact, hadden jullie dat verwacht?

"Eerlijk gezegd niet. Ik zag natuurlijk de meerwaarde om een complex thema inzichtelijk te maken met een onderverdeling in niveaus en factoren. Maar dat ons onderzoek vier, vijf jaar later nog steeds veelvuldig wordt aangehaald, had ik niet verwacht. Wat ik vooral interessant vond, was de reactie vanuit het onderwijs. Er was een soort opluchting en gevoel van erkenning: het ligt niet alleen bij ons."

Toch dragen scholen volgens jullie bij aan kansengelijkheid.

"Dat klopt, ondanks alle goede bedoelingen. Het zit in systemen, zoals de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. En patronen zoals *deficit*-denken, de gedachte dat school moet compenseren voor wat leerlingen van huis uit niet hebben meegekregen. Het is goed om hulp te willen bieden als leerlingen bepaalde vaardigheden niet beheersen, maar je kunt leerlingen hierdoor onbewust voortrekken. Dit gebeurt ook wanneer een basisschool het Nederlands vooropstelt en de thuistaal van meertalige kinderen minder belangrijk maakt. Of door te focussen op de basisvaardigheden ten koste van de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen – je moet het allebei doen."

OVER MEHMET DAY

Mehmet Day is sociaalpedagoog en onderzoeker, verbonden aan het Verwey-Jonker Instituut en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij is gespecialiseerd in jeugd, opvoeding en onderwijs, met een focus op de brede ontwikkeling van jongeren. Zijn werk richt zich in het bijzonder op identiteitsontwikkeling en het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs.

Wat kunnen scholen doen om kansengelijkheid te bevorderen?

"Het onderwijs kan het probleem niet alleen oplossen, maar scholen en docenten kunnen kansengelijkheid wel degelijk bevorderen. Invloedrijke factoren zijn voor- en vroegschoolse educatie, kwalitatieve beoordeling, kwalitatieve docenten, inclusief onderwijs, curriculum, gedifferentieerd onderwijs en extra-curriculaire activiteiten."

Welke factor levert het meeste resultaat op?

"Het is de combinatie die werkt, maar als ik er één moet noemen, zeg ik extra-curriculaire activiteiten. Dat is niet alleen huiswerkbegeleiding, maar zijn diverse activiteiten, bijvoorbeeld in samenwerking met jongerenwerk. De school wordt een centrum waar kinderen bij elkaar komen om zich op verschillende manieren te ontwikkelen; mentaal, sociaal, sportief en creatief. Scholen die dit doen, ervaren een groot gevoel van *belonging*; leerlingen voelen zich gezien, gehoord en gewaardeerd. Dit leidt tot een positief schoolklimaat en daarmee tot betere leerresultaten. Een Rijke School-dag heeft dus echt meerwaarde en bezuinigen op de Subsidie School en Omgeving is zeer onverstandig."

Wat zijn voorwaarden voor een succesvolle aanpak?

"Het begint met een visie op kansengelijkheid. Ga als team in gesprek: welke problemen signaleren we en hoe gaan we hiermee om? Ga hierbij uit van een

"HET IS GOED OM HULP TE WILLEN BIEDEN, MAAR JE KUNT LEERLINGEN HIERDOOR ONBEWUST VOORTREKKEN"

breed perspectief. Dus niet alleen hard inzetten op de basisvaardigheden, beter is een holistische benadering. De mentale gezondheid en persoonlijke situatie van leerlingen hebben invloed op de leerprestaties. Probeer leerlingen daarom te zien vanuit hun eigen 'zijn', stimuleer identiteitsontwikkeling en vermijd etiketten. Denk ook niet vanuit tekorten en achterstanden, maar vraag je af: Welke verrijking neemt deze leerling mee vanuit zijn of haar achtergrond en hoe zou ik in de invulling van mijn onderwijs de thuisbronnen en identiteitsbronnen van deze leerlingen kunnen meenemen?"

Welke valkuilen zijn er en hoe omzeil je deze?

"Het lerarentekort en tijdgebrek zijn niet helpend. Het kost namelijk tijd om na te denken over kansengelijkheid, om samen in gesprek te gaan en om elke leerling écht te zien en passende aandacht te geven. Dit vraagt vaak om een cultuurverandering. Een extern bureau, zoals 1801, kan helpen om onderwijsprofessionals te trainen. Het besef dat dit thema belangrijk is en tijd en ruimte nodig

ONDERZOEKEN VERWEY-JONKER INSTITUUT

Het Verwey-Jonker Instituut publiceerde *Kansengelijkheid in het onderwijs, verkennend onderzoek naar factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid* (2021) en het vervolgonderzoek *Het maakt uit waar je wieg staat, perspectief van VVE- en onderwijsprofessionals op kansengelijkheid* (2023).

Scan de QR-code om de rapporten te downloaden.

"PROBEER LEERLINGEN TE ZIEN VANUIT HUN EIGEN 'ZIJN' EN VERMIJD ETIKETTEN"

heeft, ligt bij de school zelf. Dit is absoluut noodzakelijk om een positief verschil te kunnen maken."

Hoe weet je of inspanningen effect hebben?

"Kansengelijkheid is te meten. Begin met een nulmeting op de elementen waar je als team op in wilt zetten en evalueer na verloop van tijd. Kijk daarbij ook kritisch in de spiegel: wat zien we in onze eigen schoolcultuur? Hoe doen we de dingen? Cijfers geven inzicht, maar haal het gevoel er niet helemaal uit, want het gaat dus ook over *belonging*, identiteitsontwikkeling en het kind zien. Als je die combinatie kunt maken, ben je als school op de goede weg." ♦

TIPS

VIVIAN DONKER

Onderwijsadviseur

"De basis van welbevinden is gezien, gehoord en begrepen worden. Kansen verschillen. We moeten het kind centraal blijven stellen. In coronatijd stond kansengelijkheid volop in de belangstelling. Het ene kind had een eigen kamer en een laptop, een ander had dat niet. Laten we (blijven) uitgaan van de verschillende behoeften van leerlingen. Differentiëren binnen groepen vraagt veel van leerkrachten en docenten. Mijn holistische kijk betreft de 'gouden driehoek': school – ouders – leerling. Deze mag worden uitgebreid tot een 'briljante' of zelfs 'smaragde driehoek', waarbij we om het kind gaan staan en kijken naar zijn of haar (ontwikkelings)-mogelijkheden."

SANNE MEYS

Onderwijsadviseur

"Kansengelijkheid begint niet in het klaslokaal, maar in jou. Je wordt gevormd door omgevingsfactoren, zoals gezin, school en leeftijdsgenoten. Die vormen de bril waardoor jij naar kinderen kijkt. Bewustwording en zelfreflectie zijn daarom essentieel: welke aannames beïnvloeden jouw blik? Durf die persoonlijke spiegel te pakken. Investeer in echte gesprekken, ook al lijkt er geen tijd voor. Leer kinderen écht kennen: hun taal, thuissituatie, cultuur, innerlijke wereld en verantwoordelijkheden. Zie niet alleen wat ze kunnen, maar wie ze zijn. Wees kritisch naar jezelf. Verbinding begint bij erkenning. Als kinderen én collega's zich gezien voelen in hun volledige zijn, ontstaat er ruimte voor groei. Investeer in nu én later."

ANNEKE JEHEE

Onderwijsadviseur

"Mooi dat dit pleidooi de blik verbreedt: leerlingen leren niet voor toetsen, maar om zich te ontwikkelen tot mensen die zich bewust kunnen verhouden tot de wereld om hen heen. Dat vraagt om onderwijs dat basisvaardigheden verbindt met identiteit, ervaringen en leefwereld. Zoals Biesta benadrukt, gaat goed onderwijs ook over persoonsvorming en socialisatie. In de geest van El Hadioui vraagt dit om oog voor de verschillende leefwerelden waarin leerlingen schakelen, én om het versterken van hun vertrouwen dat zij daarin kunnen navigeren en invloed uitoefenen. Het begint bij het écht kennen van je populatie: weten wat zij nodig hebben én welke rijkdommen ze meebrengen."

Jongerenwerker in de school bevordert gelijke kansen

Zeven middelbare scholen in de regio Zutphen hebben een jongerenwerker op school. Het idee hierachter is dat veel problemen voorkomen kunnen worden wanneer meerdere disciplines om leerlingen heen gaan staan, waarbij alle professionals handelen vanuit hun eigen kracht. Wat begon als een kleinschalig experiment groeide uit tot een netwerk dat levens verandert. Van een stille leerling die dreigt uit te vallen tot het in de kiem smoren van pestincidenten – de neutrale blik van de jongerenwerkers en hun natuurlijke manier van doen blijken goud waard.

.....
**“WAT JONGEREN-
WERKERS VOOR
ELKAAR KRIJGEN,
WAS ONS ZELF
NOOIT GELUKT”**
.....

V.l.n.r. Mitsy le Fèbre, Rianne
Lenselink, Stijn Obdeijn, Cindy
Kamp en Rob van den Dool

Jongerenwerk in de school is een relatief nieuw fenomeen. “Tot een paar jaar geleden hielden scholen de deur potdicht. School en jongerenwerk waren twee aparte werelden”, zegt Cindy Kamp, RMC Doorstroomcoördinator Stedendriehoek en daarmee onderdeel van Ferm, die de subsidie voor Voortijdig Schoolverlaten (VSV) beheert. “Maar tijden veranderen; de straatcultuur is de school ingekomen. Steeds meer scholen beseffen dat ze daar iets mee moeten.” Rob van den Dool, rector van de Vrijschool Zutphen VO, knikt instemmend. “Toen ik hier twee jaar geleden kwam werken, was ik verbaasd hoeveel mensen om de leerling heen staan. Al snel zag ik het belang ervan in. Want wat jongerenwerkers voor elkaar krijgen, was ons zelf nooit gelukt.”

Op gelijke voet

Stijn Obdeijn, jongerenwerker op het Isendoorn College in Warnsveld, is blij met de herwaardering van zijn vak.

"Tussen klas en hulpverlening ligt een grijs gebied. Ik zie mezelf als een verbinder, een spin in het web tussen mentoren, het zorgteam en de conciërge. Ik loop rond in de school en ga met jongeren in gesprek. Niet alleen met de druktemakers, want die zijn vaak al in beeld, maar juist met stille leerlingen die in de pauze vaak alleen zitten. Leerlingen en docenten verhouden zich tot elkaar, ze hebben elkaar nodig. Een jongerenwerker is neutraal en staat op gelijke voet met leerlingen. Dat nodigt uit tot een open gesprek zonder oordeel." Rob vult aan: "Belangrijk is ook dat de jongerenwerker niets hoeft te rapporteren. Leerlingen kunnen in vertrouwen hun verhaal kwijt. Ze hoeven niet bang te zijn dat het in leerlingsvolgsysteem Magister terecht komt of dat hun ouders meteen worden gebeld."

It takes a village

Overigens hoeft er niet eens zoveel met een leerling aan de hand te zijn om uit te vallen. "Een puberbrein dat met zichzelf in de knoop zit, kan al genoeg zijn", zegt Stijn. "Tegelijkertijd kan één persoon al het verschil maken", weet Mitsy le Fèbre, beleidsadviseur Jeugd en Onderwijs bij de gemeente Zutphen. "Het gaat er namelijk om dat leerlingen gezien en gehoord worden. Dat is de reden dat wij ons gezamenlijk inzetten voor de borging van de jongerenwerkers in de school."

"EEN PUBERBREIN DAT MET ZICHZELF IN DE KNOOP ZIT, KAN AL GENOEG ZIJN"

De gemeente werkt daarbij nauw samen met scholen en met het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Zutphen. Directeur Rianne Lenselink: "Ons doel is om jongeren een passende onderwijsplek en optimale ontwikkelkansen bieden. Een sterk netwerk is daarin belangrijk." Dat is ook de filosofie van Ferm. Cindy: "Je wilt een netwerk om jongeren heen bouwen, waarbij iedereen zich verantwoordelijk voelt en doet waar hij goed in is vanuit de wetenschap *It takes a village to raise a child.*"

Verhalenverteller

De pilot *Verbinding en verdieping jongerenwerk op school* startte vier jaar geleden op initiatief van Roos Willemsen, destijds directeur van het Kompaan College en daarna onderwijsadviseur bij 1801. Sindsdien is het netwerk flink uitgebreid en versterkt. "Het was echt wel even zoeken naar de juiste invulling en taakverdeling, maar inmiddels kennen we elkaar en is iedereen ervan

JASPER BLOEM, WETHOUDER JEUGD EN ONDERWIJS BIJ DE GEMEENTE ZUTPHEN:

"Jongerenwerkers zijn nodig op de plekken waar veel jongeren zijn. Juist op scholen kunnen zij het verschil maken en zijn ze dichtbij om op vragen van jongeren in te kunnen gaan."

overtuigd dat we goud in handen hebben", zegt Rob. Uitdagingen zijn er ook. Rob: "Het tijdelijke probleem van de financiering is mede dankzij de gemeente Zutphen en het samenwerkingsverband gelukkig voor nu opgelost. Hopelijk kunnen we in de nabije toekomst de continuïteit borgen."

Het meetbaar maken van de resultaten is een ander vraagstuk, waarvoor een creatieve oplossing is bedacht. Rianne: "Roos heeft als verhalenverteller succeservaringen opgetekend. Bij elkaar opgeteld vormen deze een enorme kwalitatieve bewijslast." Mitsy durft nog geen conclusies te trekken: "Het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters in Zutphen en Lochem is voor het tweede jaar op rij gedaald. Dit zijn de enige gemeenten in de Stedendriehoek waar op elke middelbare school een jongerenwerker actief is. Dat kan aan verschillende factoren liggen, maar het kan ook een voorzichtige indicatie zijn."

Advies voor anderen

Iedereen aan tafel is trots op wat er tot nu toe al is bereikt. Stijn vindt het bijzonder dat docenten en jongerenwerkers elkaar nu zelfs opzoeken om van elkaar te leren." Cindy is blij met het onvoorziene bijeffect van minder schoolverlaters, terwijl Rianne warm wordt van alle kleine interventies die heel betekenisvol zijn voor jongeren.

Voor scholen die overwegen om met jongerenwerk in de school te starten, heeft het team duidelijke adviezen. "Begin gewoon en wees niet bang om fouten te maken", zegt Stijn. Cindy benadrukt het belang van de juiste match: "Doe het met mensen waar je een klik mee hebt. De jongerenwerker moet bij je school passen en andersom." "Neem een jongerenwerker aan voor minimaal drie, liefst vier dagen per week", vult Rob aan. Volgens Rianne is het zaak om te blijven investeren in het netwerk. "Je moet relaties blijven voeden, anders vallen ze weg. Een maandelijks overleg tussen jongerenwerkers en straatcoaches is in elk geval een must." Mitsy concludeert: "We zetten gezamenlijk de schouders eronder voor onze jongeren: zij zijn het meer dan waard."

TIPS

Begaafde leerlingen

Hoe ga je om met begaafde leerlingen in je klas? Met deze tips zet je ze in hun kracht:

1 Denk niet: die komt er wel

Een begaafde leerling verdient het, net als ieder ander kind, om gezien en gehoord te worden. Wie is dit kind en wat heeft het nodig?

2 Focus op groei

Een begaafde leerling kan redelijke tot goede cijfers halen, maar haalt dit resultaat vaak zonder enige inspanning. Verschuif je focus van prestaties naar groei. Vraag jezelf af: "Wat leert dit kind vandaag?"

3 Geef ruimte

"Dit is te makkelijk voor jou. Kom, we gaan wat moeilijker zoeken." Met deze houding geef je ruimte om te groeien. Bedenk, je kunt een kind pas loslaten als je het eerst hebt vastgehouden (zie 1)!

4 Ga in gesprek

Een begaafde leerling weet vaak zelf heel goed wat het nodig heeft. Vraag: "Wat wil je leren? Waar loop je tegenaan?"

5 Benader positief

Ga bij kritische opmerkingen uit van goede bedoelingen. Bedank de leerling en geef diens kritische blik een positieve rol: "Ik stop soms ergens een foutje in, kun jij het vinden?"

6 Wees niet bang

Laat je niet afschrikken: begaafde kinderen zijn ook gewoon leuke kinderen!

Meer tips en informatie lees je op onze website.

COLUMN

Mourad El Moussati is een expert en aanjager van sociale veiligheid, diversiteit en inclusie, en gelijke kansen. Hij richtte Divers Werken op, een onderzoeks- en adviesbureau voor organisaties met vraagstukken over sociale veiligheid, diversiteit en inclusie, en gelijk(waardigheid).

FOTO: Frank Diemel

Van onderbuik naar onderbouwd

Kansengelijkheid. Iedereen heeft het erover, maar hoeveel mensen begrijpen waar het echt om draait? Scholen zetten met de beste bedoelingen initiatieven op: bijlessen, gratis bibliotheekpassen, extra leesuren. Maar de vraag die zelden wordt gesteld is: leiden al deze inspanningen daadwerkelijk tot het gewenste resultaat? En belangrijker: wat is dat gewenste resultaat eigenlijk?

Enthousiasme is er genoeg, maar een doordacht proces ontbreekt vaak. In de bekende cyclus van 'plan, do, check, act' komt circa 90 procent van de scholen niet verder dan de eerste twee stappen. Effectief aan de slag gaan met kansengelijkheid begint met het 'waarom?'. Niet om weer een visiestuk op te stellen dat in een la verdwijnt, maar omdat het stellen én beantwoorden van deze fundamentele vraag het gesprek op gang brengt en helpt om richting te bepalen.

Vervolgens ga je afbakenen en scherpstellen. Op welke leerlingen richten we ons? Wie binnen onze leerlingenpopulatie heeft aantoonbaar een achterstand en wat voor achterstand is dat? En is 'achterstand' wel het juiste woord? Sommige verschillen zijn te verklaren door cognitieve factoren, maar andere onthullen structurele uitsluiting. Gaat het dan om ongelijke ondersteuning, ongelijke toegang of ongelijke uitkomsten? Waarbij gelijke ondersteuning vaak slechts een middel is en geen doel op zich.

Onderwijs was ooit een hefboom, maar is steeds meer een selectiemechanisme geworden. Jij wel. Jij niet. Willen we onze verantwoordelijkheid nemen, dan begint dat met meten. Hoe groot zijn de verschillen tussen leerlingengroepen? Wat willen we realistisch bereiken? En hoe maken we dat meetbaar? Hier kan het onderwijs leren van het bedrijfsleven. Niet om winst te maximaliseren, maar om maatschappelijke impact zichtbaar te maken. Heldere indicatoren en kpi's helpen om koers te houden, te leren van wat werkt en tijdig bij te sturen.

Niet alles valt binnen de invloedssfeer van het onderwijs. Maar wat wél binnen bereik ligt, moeten we met overtuiging aanpakken. Zodat we over tien jaar niet opnieuw dezelfde gesprekken voeren over dezelfde frustrerende cijfers. ♦

Stap voor stap werken aan kansengelijkheid? In dit filmpje op de website van de VO-raad legt Mourad uit hoe je dat doet.

6. Bijstellen

Leer van de praktijk

Opdracht voor het team:

- Sluit aan op de evaluatie: bepaal wat je behoudt, borgt, doorontwikkelt of loslaat. Vertaal dit naar de praktijk, zodat de cyclus opnieuw kan beginnen.
- Zorg voor verbinding met collega's: vier successen en bespreek uitdagingen.
- Zorg voor verbinding met ouders: communiceer helder over je visie

en wees nieuwsgierig naar hun verhalen.

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Reflecteer systematisch: wat werkt in mijn klas, wat niet, en welke leerlingen krijgen nu de meeste aandacht?
- Zoek verbinding met leerlingen: hun feedback is goud waard.

1. Visie

Bepaal samen waar jullie voor staan en wat jullie willen bereiken

Opdracht voor het team:

- Wat betekent kansengelijkheid op jullie school, gezien jullie leerlingen, locatie en team? Ga met elkaar in gesprek over jullie visie op kansengelijkheid (zie pagina 4).

ONTWIKKEL TEAM

Stappenplan kansengelijkheid:

van goed bedoeld naar écht effectief

5. Checken/volgen

Evalueren en reflecteren

Opdracht voor het team:

- Blijf je visie 'op tafel leggen' en houd het onderwerp levend: dragen onze keuzes en ons handelen nog steeds bij aan het leren en ontwikkelen van alle leerlingen?
- Durf moeilijke gesprekken te voeren.
- Check regelmatig hoe het staat met de professionele cultuur.

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Vertaal de gezamenlijke evaluatie naar je eigen praktijk: wat werkt in mijn klas, wat kan beter, en wat heb ik zelf nog te leren?
- Focus op het einddoel: leerlingen helpen hun weg te vinden in een complexe wereld.

4. Uitvoeren

Van visie naar dagelijkse praktijk

Opdracht voor het team:

- Zorg voor een inclusieve schoolcultuur waar iedereen zich gezien voelt.
- Creëer een gemeenschappelijk kader en maak bewuste keuzes: welke regels hanteren we, welke momenten vieren we, en hoe geven we samen vorm aan onze schoolcultuur?

- Herken valkuilen zoals het *master narrative* – één dominant verhaal over wat goed onderwijs of een goede leerling is – en *deficit*-denken, waarbij de focus ligt op wat leerlingen missen in plaats van wat ze meebrengen.

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Werk samen aan een veilige professionele cultuur, waarin feedback en leren van elkaar vanzelfsprekend zijn.

2. Onderzoeksfase

Onderzoek jullie context en verzamel gegevens en inzichten

Opdracht voor het team:

- Breng in kaart wie jullie leerlingen en hun ouders zijn. Lees het artikel *Populatie in kaart brengen: hoe doe je dat?* voor gerichte handvatten (scan de QR-code).
- Evalueer regelmatig of de aanpak nog aansluit bij jullie populatie en behoeften.

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Ben nieuwsgierig: wie zijn je leerlingen, wat houdt hen bezig?
- Onderzoek wat leerlingen nodig hebben, zowel didactisch als sociaal-pedagogisch.

Gelijke kansen hangen niet alleen van school af, maar onderwijsprofessionals en teams kunnen wel echt verschil maken. Door samen te onderzoeken wat iedere leerling nodig heeft om te groeien en dit door te vertalen naar de klas, ontstaat een krachtig leerklimaat. Deze praktische, wetenschappelijk onderbouwde routekaart helpt jou en je team stap voor stap van bewustwording naar handelen. Hang hem op in de lerarenkamer en ga er direct mee aan de slag.

PROFESSIONELE CULTUUR

3. Kansenketen

Kies welke kansen en acties passen bij jullie visie

Opdracht voor het team:

- Bespreek waar jullie tegenaan lopen en welke doelen en maatregelen nodig zijn. Houd oog voor loopbaan- én ontwikkelkansen.
- Benoem valkuilen zoals het *master narrative* (uitgaan van één normatief verhaal) en *deficit*-denken (leerlingen zien vanuit tekorten i.p.v. kwaliteiten).
- Vier successen: welke leerlingen zijn dit jaar gegroeid door jullie aanpak?

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Hanteer een *growth mindset*, heb hoge verwachtingen, geef eigenaarschap en stimuleer *self-efficacy*: het vertrouwen dat inzet en strategie leiden tot succes.
- Geef ruimte aan talentontwikkeling en help leerlingen hun kwaliteiten ontdekken.

praktijk

Tips voor leerkrachten en docenten:

- Creëer een veilige omgeving en sfeer van gezamenlijkheid.
- Durf ongelijk te behandelen: leerlingen hebben verschillende behoeften.
- Wees je bewust van je voorbeeldrol (en dat je daarin mag groeien).

BASIS-
SCHOOL
DE PROVENIER
BOEKT SUCCESSEN
MET 'IMPACT OP
LEREN'

"Onderuitgezakte leerlingen? Die hebben we niet"

Hoe kunnen we meer positieve impact maken op het leren van onze leerlingen? Met die vraag ging het team van basisschool De Provenier in Rotterdam van start met het 1801-programma *Impact op Leren*. Na een jaar waren er al zoveel kwartjes gevallen, dat het impactteam besloot haar rol te vergroten.

Een deel van het impactteam van De Provenier met v.l.n.r. Ruby de Vriend-Cornelisse, Daniëlle Blok en Lotte Zijderveld. Laura Geerling ontbreekt op de foto.

Basisschool De Provenier is gevestigd in een multiculturele wijk in Rotterdam, wat zich weerspiegelt in de populatie van de school. "We zijn een gemengde school met 230 leerlingen met meer dan vijftien verschillende nationaliteiten", vertelt directeur Daniëlle Blok. "We staan voor gezond onderwijs en natuurlijk leren, waarbij we het maximale uit onze leerlingen willen halen. Een grote uitdaging hierbij is een relatief hoog spreidingsgetal; onze leerlingenpopulatie vraagt om zeer verschillende benaderingen. We zetten daarom sterk in op differentiatie en eigenaarschap."

Formatief evalueren

Drie jaar geleden was Shirley Clarke te gast op het congres van 1801. Toen Daniëlle deze Engelse topexpert op het gebied van formatief evalueren hoorde spreken, wist ze meteen: dit moeten wij ook gaan doen! "We waren al begonnen met thematisch werken door de hele school heen, maar we hadden meer verdieping, kennis en vaardigheden nodig om volgende stappen te kunnen zetten."

Onder begeleiding van 1801-onderwijsadviseurs Carola Straathof en Hanneke van der Geest ging het team aan de slag met *Impact op Leren*. "Het eerste jaar was pittig", zegt Ruby de Vriend-Cornelisse, leerkracht van groep 3 en lid van het impactteam. "Het begrip is namelijk zo veelomvattend! Gelukkig kregen we snel inzicht in waar we naartoe wilden en hoe we daar moesten komen. 1801 lette daarbij goed op onze behoeften. We kregen geen standaardprogramma, maar wetenschappelijk onderbouwd maatwerk. Dat gaf ons het vertrouwen dat we op de goede weg zaten."

Succescriteria en feedback

Om leerlingen meer te betrekken bij en verantwoordelijk te maken voor hun eigen leerproces ging het team van start met concrete lesdoelen en succescriteria. "En met effectieve feedback", zegt Lotte Zijderveld, leerkracht van groep 1-2a en lid van het impactteam. "Voorheen zou ik leerlingen de opdracht geven om een giraf te tekenen en bij het bekijken van de tekeningen iets zeggen als 'Hij is nog niet helemaal af'. Nu gaan we eerst succescriteria bepalen, bijvoorbeeld door samen alle eigenschappen van een giraf op te noemen – vier poten, een lange nek, bruine vlekken. Ik heb gemerkt dat dit echt betere resultaten oplevert. Bovendien voelen leerlingen zich competent." De leerkrachten leerden hun leerlingen hoe zij elkaar ook feedback kunnen geven. "Na wat oefening geven zelfs de kleuters elkaar nu goede tips over hoe ze hun werk kunnen verbeteren", zegt Lotte. Ruby vult aan: "Dankzij 1801 weten we

dat *peer feedback* ontzettend belangrijk is. Dat was voor mij een eyeopener."

Implementatie

De weg naar een school waar kinderen samenwerken, hun eigen leerproces begrijpen en met plezier leren, is tijdrovend en lang niet altijd gemakkelijk. "De implementatie van *Impact op Leren* kost tijd", zegt Laura Geerling, intern begeleider van de onderbouw en lid van het impactteam. "Jezelf en elkaar een andere mindset en houding aanleren heeft tijd nodig om in te slijten."

Het team kijkt vooruit, maar af en toe realiseren ze zich hoeveel ze al hebben bereikt. Daniëlle: "Alles wat we doen sluit naadloos op elkaar aan: de methode *Leerkracht*, EDI en *Impact op Leren*."

"ALLES WAT WE DOEN SLUIT NAADLOOS OP ELKAAR AAN"

Ruby ziet het succes ook terug in de klas, bijvoorbeeld toen er een nieuwe leerling op school kwam. "Iedereen weet dat het een uitdaging is om leerlingen in de bovenbouw net zo graag te laten leren als jonge kinderen. Maar toen deze nieuwe bovenbouwleerling onderuitzakte op zijn stoel, zat de hele klas hem verbaasd aan te kijken. Daardoor zagen we ineens hoe betrokken en gemotiveerd onze leerlingen zijn!" Laura knikt: "Onze leerlingen zijn gewend dat wij hoge verwachtingen van ze hebben. Dat had deze leerling trouwens ook snel in de gaten. We hebben als team hard gewerkt om te komen waar we zijn en laten dat niet zomaar uit onze handen glippen."

Impactteam

Dat brengt het gesprek op de rol van het impactteam. "Het duurde even voordat we ons realiseerden hoe groot onze impact was", zegt Daniëlle. "Het is aan ons om het hele team op hetzelfde niveau te krijgen en om te zorgen voor draagvlak en focus – wat zijn we aan het doen en waarom. Na een studiedag is iedereen enthousiast. Om dit vast te houden, zetten we wekelijks successen en actiepunten op ons leerKRACHTenbord. We geven elkaar feedback en staan ervoor open om van elkaar te leren. Dat kan, omdat we een veilige omgeving hebben gecreëerd, waarin iedereen in de school kan leren: de leerlingen, de leerkrachten, het hele team en de organisatie. Dat is natuurlijk precies waar *Impact op Leren* over gaat." ♦

Meertaligheid biedt kansen – ook vóór de peuterspeelzaal

In de Leidse speelgroepen van JES Rijnland komen ouders met kinderen van 1 tot 2 jaar samen. Deze kinderen gaan (nog) niet naar de kinderopvang. De speelgroep biedt een veilige plek om te spelen, leren en andere ouders te ontmoeten.

Logopedist Marga van Mil van 1801 sluit regelmatig aan. Ze beantwoordt vragen over taalontwikkeling en meertaligheid, geeft tips en stelt ouders gerust. Ze krijgen meer vertrouwen en gaan thuis actiever in gesprek met hun kind.

Fatiha, sociaal professional bij JES:

"In het begin zijn ouders vaak wat afwachtend, maar al snel zie ik ze groeien. Ze voelen zich veilig en durven vragen te stellen. Ouders zijn zó blij na een gesprek met Marga – het geeft rust. Ze voelen zich erkend, vooral omdat zij meertaligheid positief benadert. Thuis gaan ouders bewuster aan de slag: zingen, voorlezen, praten – in welke taal dan ook." Zo versterken JES en 1801 samen de basis voor gelijke kansen.

Lees het hele interview op de website van 1801

Meertaligheidsspreekuur geeft rust en vertrouwen

Steeds meer gezinnen groeien op met meerdere talen. Dat roept bij ouders vaak vragen op: is dit verwarrend voor ons kind? Wat is het beste om te doen? Bij het meertaligheidsspreekuur van 1801 krijgen ouders persoonlijk advies van een logopedist – al vanaf de babytijd.

De vader van Emir:

"We zijn een meertalig gezin en vroegen ons af of het aanbieden van meerdere talen niet verwarrend is. Tijdens het spreekuur luisterde de logopedist goed, gaf duidelijke uitleg over meertalige ontwikkeling en praktische tips die passen bij onze thuissituatie. We leerden dat meertaligheid juist een voordeel is, zolang we blijven praten, zingen en voorlezen in onze moedertalen." Het consult gaf rust, vertrouwen en concrete handvatten. "Het was fijn om te horen: jullie doen het goed."

Lees het hele interview op de website van 1801

"Durf glorieus te falen – en ga op skateboardles"

Opdat je van elkaar kunt leren, deelt een professional zijn of haar beste advies.

“

Karlijn Roest (52), zelfstandig docent NT2: "Er hangen veel tegeltjes-wijsheden aan de binnenkant van mijn keukenkastje, omdat ik graag nadenk over omgangsvormen en hoe we een beter mens kunnen worden. Een van mijn favorieten is de definitie van authenticiteit:

'Dat wat er overblijft als al je oprechte pogingen om jezelf te standaardiseren zijn mislukt. Een leuk mens word je als je glorieus gefaald hebt in je pogingen om op anderen te lijken.' Zo is het: diversiteit is rijkdom. De toevoeging 'glorieus' vind ik hilarisch! Je voelt je meteen lichter worden. Heel fijn voor iemand die van nature faalangstig is. Op mijn 14de volgde ik mijn eerste faalangsttraining en nog steeds vraag ik me geregeld af of ik wel goed genoeg ben. Skateboarden is een geweldige training in vallen en opstaan, en jezelf accepteren. Ik had hier echt veel eerder mee moeten beginnen. Want als je écht speelt, kun je niet verstijven. Daarom gebruik ik in mijn werk ook veel spelelementen. Ik denk dat de Taalavond van het Digi-Taalhuis in Breda mede daarom zo druk wordt bezocht. Het is zinvol én gezellig. En in mijn lessen geef ik geen 'toetsen', maar gaan we quizzen! Ineens wordt leren leuk. En is het niet meer zo erg om daarbij soms glorieus op je smoel te gaan."

”

JOHNNY UYTDEWILLIGEN

Regiomanager Arnhem

"Op mijn levensreis ben ik doorlopend mentoren tegengekomen die me op het juiste moment een duwtje in de rug gaven. Op onze boerderij in de Achterhoek, waar ik woonde met mijn ouders en oma, mocht ik zijn wie ik was. En toen ik van school kwam en zelfstandig ondernemer in de agrarische sector wilde worden, zei het thuisfront: 'Dat gaat je lukken'. Iedereen sprong bij, ook mijn latere echtgenote. In mijn onderwijswerkzaamheden zijn twee mensen bepalend geweest voor waar ik nu sta. Ineke Angenent gaf me in 2008 de kans om als zij-instromer het onderwijs in te gaan. En Leo van Beek geloofde onvoorwaardelijk in mijn competenties als bestuurder. Zelf probeer ik ook mensen succesmomenten te laten ervaren en te laten *shinen*. Als dat lukt, geeft dat energie."

MAI JANSSEN

Regiomanager Zoetermeer

"Toen ik 16 was en in 5 vwo zat, kreeg ik moeite met talen en lange geschiedenis teksten. Ik was slim en werkte hard. Mijn mentor vermoedde daarom dat er iets anders aan de hand moest zijn. Ze had gelijk: ik bleek zwaar dyslectisch. Ik was onzeker en schrok van de diagnose, maar mevrouw Lahée benadrukte dat er niets mis was met mij. 'Je leert gewoon anders', zei ze. Sindsdien weet ik waar mijn krachten liggen en waar niet. En heb ik mevrouw Lahée's kijk op mensen overgenomen: Je bent oké, ook als je iets hebt. Laatst kreeg ik een appje van drie jonge vrouwen die ik jaren terug heb begeleid omdat ze vastliepen in het onderwijs. Ze stuurden een gezellige foto en bedankten me voor de impact die ik op hun levens heb gehad. Dat is toch het allerleukste wat er is?"

Wie gaf jou een kans?

Een leerkracht die in je gelooft, een mentor die je een kans geeft, een collega die zegt: "Dit kun jij." Soms is dat alles wat iemand nodig heeft om te groeien. De drie regiomanagers van 1801 delen hun persoonlijke verhalen over de mensen die in hen geloofden en een kans gaven – vaak op cruciale momenten. Hun ervaringen laten niet alleen zien hoe diep zo'n moment van vertrouwen kan doorwerken, maar nodigen ook uit tot reflectie: in wiens leven maak jij het verschil?

ISMAIL SIMSEK

Regiomanager Hoofddorp

"Mijn vader was eind twintig toen hij naar Nederland vertrok; een onbekend land met een vreemde taal. Hij had geen idee wat hem als gastarbeider te wachten stond, maar was vastbesloten om zijn gezin een betere toekomst te geven. Op 30 juni 1976 – precies op mijn 7de verjaardag – kwam hij ons in Turkije ophalen in het kader van gezinshereniging. Zo jong als ik was, besepte ik: dit is groot. Tot op de dag van vandaag ben ik mijn vader dankbaar voor deze kans,

die het mogelijk maakte dat mijn broer en ik konden studeren en het leven konden opbouwen dat we nu leiden. Gedurende mijn 30-jarige loopbaan heb ik verschillende medestudenten, leerkrachten en docenten ontmoet die in mij geloofden. En heb ik op mijn beurt ook iets willen betekenen voor collega's, vrienden en relaties. Ieder mens wil van belang zijn, gezien en erkend worden. Als dat gebeurt, zijn de mogelijkheden grenzeloos: dan ga je vliegen!"

Lees het hele interview op de website van 1801

V.l.n.r. Diederik Nelissen,
Michèl Ligthart,
Manon Westenbroek,
Arne Wieberdink,
Menno Schneider en
Hanneke van Riessen

De eenvoudige vraag 'Hoe gaat het met je?' is niet voor elke docent vanzelfsprekend zó waardevol. Bewustwording kan soms het verschil betekenen tussen uitval en succes. Dat ontdekte MBO College Hilversum, onderdeel van ROC van Amsterdam-Flevoland, toen ze docenten gingen professionaliseren met de 1801-leergang 'Excellent begeleiden en mentoraat'. Het uitgangspunt 'Ik zie jou' verbetert de begeleiding van studenten en draagt bij aan gelijke kansen.

MBO College Hilversum investeert in goed mentorschap

Met bijna 7.000 ingeschreven studenten is MBO College Hilversum de grootste locatie van het ROC van Amsterdam-Flevoland. "Wij hebben de meeste soorten opleidingen en zijn daarmee de snoepwinkel van onze stichting", zegt Hanneke van Riessen, opleidingsmanager Starters Studies bij MBO College Hilversum. "Onze studentenpopulatie is als gevolg daarvan zeer divers en complex."

Betrokken docenten

Volgens Hanneke staan inclusief onderwijs, kansengelijkheid en veiligheid aan de basis van goed onderwijs. "Ons uitgangspunt is dat iedereen er mag zijn", zegt ze. "We zijn ons ervan bewust dat de

MANON WESTENBROEK, DOCENT PRODUCTIEF LEREN:

"Als mentoren een bepaalde eenheid uitstralen, helpt dat tegen ongelijkheid. Dan krijgt een student niet bij de ene mentor te horen 'Ga maar aan het werk' en bij de andere 'Ach, kom maar. Ik ga het voor je regelen!'"

verschillende achtergronden en startposities van onze studenten kunnen leiden tot ongelijke kansen. We doen daarom ons uiterste best om alle studenten een passend aanbod te bieden en aan een diploma – en vooral – een

goede toekomst te helpen. We hebben een goed ingerichte zorgstructuur en een zeer betrokken docententeam."

MENNO SCHNEIDER, DOCENT MEDIASTUDIES:

"Door studenten meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap te geven, staan ze vaker 'aan' en zie ik dat alles beter blijft hangen. Bij veel leerlingen kun je snel *to the point* komen, maar ik weet nu ook hoe ik wat meer stille en introverte leerlingen kan aanspreken en begeleiden."

Eenheid en impact

Toch viel er nog iets te verbeteren. Hanneke: "We weten dat de dagelijkse interactie tussen student en mentor ontzettend belangrijk is en bijdraagt aan het schoolsucces van studenten. Onze docenten waren voorheen vrij om dit op hun eigen manier in te vullen. Dit bleek niet goed aan te sluiten bij onze visie op kansengelijkheid. Daarom hebben we 1801 gevraagd ons te helpen bij het professionaliseren van onze docenten en het versterken van het mentoraat. Door meer eenheid en betere kwaliteit van begeleiding hopen we meer impact te hebben op onze studenten."

DIEDERIK NELISSEN, DOCENT NEDERLANDS EN ZAKELIJKE COMMUNICATIE:

"Eyeopener was dat een mentor een schoolervaring kan maken of kraken. Des te meer redenen om bevlogen te blijven, te leren en oprecht geïnteresseerd te zijn in studenten."

Excellent begeleiden

De samenwerking tussen MBO College Hilversum en 1801 resulteerde in de leergang 'Excellent begeleiden en mentoraat'. "Met deze leergang trainen we mentoren in effectieve communicatie, zodat zij studenten beter begrijpen en kunnen ondersteunen", vertelt Tom Jansma, onderwijsadviseur bij 1801. "Gesprekstechnieken kunnen preventief bijdragen aan de ontwikkeling van studenten. Bijvoorbeeld een introverte student die doorgaans te laat aan de bel trekt, kan zich met de juiste gesprekstechnieken en focus van de mentor eerder gaan uiten. De focus ligt op self-efficacy, eigenaarschap, oplossingsgerichte begeleiding en feedback."

Bewustwording

In de kern van de zaak gaat het volgens Tom om drie woorden: "Ik zie jou. Door studenten te zien en te horen kun je als docent optimaal aansluiten bij de individuele behoeften van studenten."
Hanneke vult aan: "Sommige docenten kwamen erachter

ARNE WIEBERDINK, DOCENT AV-TECHNIEK:

"Als student was ik zelf heel gemotiveerd en zelfstandig, maar ik heb geleerd dat onze studenten veel meer structuur en begeleiding nodig hebben dan ik dacht. Ik heb zelf geen kinderen en vond het daarom ook handig om te weten hoe het puberbrein werkt."

dat veel studenten thuis niet de vraag wordt gesteld: 'Hoe gaat het met je?' Het heeft bijgedragen aan de bewustwording dat het belangrijk is om iedere student écht te zien. Docenten die de leergang hebben gevolgd zijn zich ook bewuster geworden van hun eigen rol. Ik hoor collega's er in de wandelgangen over praten. Ook bij opleidingsmanagers is de erkenning toegenomen dat het mentoraat belangrijk is en goed gefaciliteerd moet worden."

MICHÈL LIGTHART, DOCENT TECHNIEK:

"Ik vond het heel leuk om van studenten te horen waar hun behoefte ligt. Dat bleek totaal anders dan ik had gedacht! Gezien en gehoord worden staat op één. Voorheen loste ik alle 'storingen' op, nu nemen studenten zelf het initiatief."

Blijvende aandacht

MBO College Hilversum heeft de ambitie uitgesproken dat alle 300 mentoren vóór 2026 de 1801-leergang moeten hebben doorlopen. "Ik ben heel trots dat we dit voor elkaar hebben gekregen en hoop dat de leergang een vast onderdeel van ons professionaliseringsaanbod blijft", zegt Hanneke. "Investeren in de begeleiding en gelijke kansen van onze studenten verdient onze blijvende aandacht." ♦

INCLUSIEF ONDERWIJS

Het ROC van Amsterdam-Flevoland, waar MBO College Hilversum onderdeel van is, heeft een duidelijke visie op inclusief onderwijs:

- Iedereen wordt gehoord, gezien en gekend
- Er ontstaat een cultuur waarin iedereen zich thuis voelt en veilig is
- Verscheidenheid en verschillen worden omarmd in alle organisatielagen
- Gelijkwaardigheid en kansengelijkheid staan centraal
- Onderwijsprogramma's doen recht aan de diverse studentenpopulatie
- Besluiten komen tot stand door verschillende perspectieven mee te wegen

Dynamisch testen maakt het leerpotentieel zichtbaar

Vrijwel alle schooltoetsen – van doorstroom- tot intelligentietesten – zijn statische testen. Ze meten wat een leerling al heeft geleerd, maar niet wat het nog kan leren. Dynamisch testen biedt een alternatief dat de ondersteuningsbehoeften van leerlingen en hun potentieel om te leren inzichtelijk maakt, waardoor alle leerlingen een eerlijke kans krijgen.

“Een dynamische test zit anders in elkaar dan een statische test”, vertelt dr. Mirjam de Vreeze-Westgeest, orthopedagoog-generalist bij 1801. “Een statische test maakt een leerling zonder hulp van iemand anders. Je toetst hiermee of een leerling de stof beheerst. Bij dynamisch testen is er hulp geïntegreerd, bijvoorbeeld in de vorm van een training. Je observeert hoe de leerling omgaat met de opdracht, de training en de gegeven feedback. Vervolgens maakt de leerling dezelfde test opnieuw. Het verschil tussen de begin- en eindscore is het potentieel om te leren, dat wat de leerling uiteindelijk kan bereiken.”

Inclusief onderwijs

Mirjam promoveerde afgelopen najaar, onder begeleiding van dr. Bart Vogelaar, aan de Universiteit Leiden en is bij 1801 een van dé experts op het gebied van dynamisch testen. “Veel literatuur laat zien dat statisch testen een grote groep leerlingen benadeelt”, zegt ze. “Leerlingen met dyslexie, taalproblematiek, angstige leerlingen of leerlingen uit zwakkere milieus worden niet altijd goed gezien door traditionele tests. Door met een dynamische test het potentieel om te leren in de verschillende ontwikkelgebieden te meten in plaats van alleen prestaties, krijgen deze leerlingen een eerlijkere kans. Het helpt leerkrachten hun blinde vlekken te ontdekken en inclusief onderwijs vorm te geven.”

Bewezen effectief

Dynamisch testen is bewezen effectief. Mirjam: “Het is gebaseerd

In de subtest Context Afhankelijke Woorden kijkt het kind twee plaatjes van woorden die hetzelfde klinken, maar iets anders betekenen en verschillend geschreven worden (homofonen). Eerst zien ze de hele plaatjes, daarna verdwijnen er steeds stukjes, totdat alleen de letters overblijven die deze homofonen van elkaar onderscheiden.

op de ‘zone van naaste ontwikkeling’, een concept uit de leerpsychologie van Vygotsky, die de afstand beschrijft tussen wat een leerling zelfstandig kan en wat hij of zij kan bereiken met tijdelijke ondersteuning van een volwassene of competente medeleerling. Dit is de plek waar effectief leren plaatsvindt.”

Dynamisch testen geeft leerkrachten en behandelaars meer inzicht in individuele leerlingbehoeften. “Het geeft veel informatie van een leerling. Het geeft veel informatie waarmee je voorspellingen kunt doen en lessen of begeleiding beter kunt afstemmen op individuele leerlingen.” Uitdagingen zijn er volgens Mirjam ook. “Dynamisch testen is veel arbeidsintensiever. Het vraagt om een andere manier van denken, er zijn nog weinig genormeerde dynamische testen beschikbaar en het is niet eenvoudig om zelf een dynamisch test samen te stellen. Toch verdient het meer aandacht.” ♦

Scan de QR-code voor het proefschrift en een tv-interview met Mirjam.

TIPS

Mirjam heeft 3 tips voor scholen die aan de slag willen met dynamisch testen:

1 Doelgroep bepalen

Richt je op een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld leerlingen die tegen de verwachtingen uitvallen of begaafde leerlingen.

2 Doel bepalen

Bedenk goed welk gebied je wilt onderzoeken (bijvoorbeeld lezen/spellen) en wat je hiermee wilt bereiken.

3 Organiseer en reflecteer

Bedenk welke hulp je de kinderen gaat bieden en bouw deze samen met observatiemomenten in de test in.

DE WERKDAG VAN...

Carola Straathof-Oosterveer

Onderwijsadviseur

Carola Straathof-Oosterveer is onderwijsadviseur en consultant onderwijsondersteuning zieke leerlingen (OZL) bij 1801. Ze denkt mee met (chronisch) zieke leerlingen, ouders en school om de leerling binnen de mogelijkheden weer te laten meedoen met het onderwijs. Daarnaast helpt Carola scholen met *Impact op Leren* hun impact vergroten en het leren en de ontwikkeling van leerlingen verbeteren. "In het werken met leerlingen heb ik mijn roeping gevonden. Ik krijg elke keer een warm gevoel als een kind opbloeit doordat onderwijs weer mogelijk is en de leerling weer mee kan doen, net als ieder ander kind."

Lees meer op de website thuiszittersaanboord.nu, een initiatief van 1801 jeugd & onderwijsadvies, Onderwijsversterkers en KPN Mooiste Contact Fonds.

08:45 Op een middelbare school in Uithoorn installeren we KPN KlasseContact, zodat een 14-jarige leerling met kanker tijdens zijn medische behandeling thuis online onderwijs kan volgen. Terwijl de monteur het systeem aansluit, geef ik uitleg aan de docenten en zeven buddy's – leerlingen die het apparaat van les naar les gaan meenemen.

11:15 Nadat de docenten op de hoogte zijn van de werking van het apparaat en ik ze heb complimenteerd dat ze dit willen doen voor de leerling – hybride lesgeven is moeilijk, dus hulde dat deze school de moeite neemt! – gaan de monteur en ik naar het huis van de zieke leerling en zijn ouders. We leggen het eerste contact met de mentor en zijn klas, en zien de jongen voor onze ogen opbloeien. Kippenvel!

13:00 Na een gezellige lunch vergader ik met collega's over de pilot *Thuiszitters aan boord*. Met dit op zichzelf staande project dat in het verlengde ligt van het OZL-werk, helpen we leerlingen die thuiszitten, bijvoorbeeld vanwege angststoornissen, somberheid, autisme en/of hoogbegaafdheid. Met behulp van KPN KlasseContact willen we ook voor deze doelgroep de drempel richting het onderwijs verlagen.

14:30 Dagelijks heb ik mailcontact met freelance docenten die leerlingen aan huis begeleiden. Zij geven mij een update en ik onderhoud contact met de school. Bijvoorbeeld om snel te kunnen bijsturen bij onduidelijkheden en een goede balans te vinden tussen het doorlopen van de leerstof en de belastbaarheid van de leerling. Samen staan we naast de leerling.

15:45 Ik ben op weg naar een basisschool voor een gesprek met de ouders, leerkracht en intern begeleider van een 8-jarige leerling met postcovid. Door haar belastbaarheid in kaart te brengen komen we tot een plan van aanpak. Ik hoop dat we dit meisje met rust, focus en ondersteuning van een ergotherapeut weer tot onderwijs kunnen brengen – binnen haar grenzen én met leerplezier.

Assessments creëren **gelijke kansen** in het onderwijs

Een diepgaande, onbevooroordeelde blik is onmisbaar voor de professionele ontwikkeling van mensen, teams en organisaties. "Assessments kunnen hierbij een belangrijke rol spelen", zegt Sanne van den Brink, adviseur assessments bij 1801. "We proberen altijd een zo objectief mogelijk beeld te krijgen van mensen die werkzaam zijn in het onderwijs, los van uitstraling, uiterlijk, afkomst of sekse. Het gaat echt om de inhoud."

Wat zijn assessments?

Bij een assessment of psychologisch onderzoek wordt onderzocht wat iemand in huis heeft aan competenties en talenten. "We kijken waar iemands kracht ligt, waar valkuilen en blinde vlekken zitten en waar groei- en ontwikkelkansen liggen," zegt Sanne. "Het doel is om een zo breed mogelijke indruk van iemand te krijgen. Niet alleen als leerkracht of manager, maar ook als mens. Want je neemt jezelf altijd mee in de professionele rol die je bekleedt."

Sanne vertelt dat 1801 verschillende soorten assessments aanbiedt. "Denk aan selectie-assessments als je als school op zoek bent naar een geschikte manager of collega. Er zijn ook assessments voor registratie of herregistratie van schoolleiders in het Schoolleidersregister PO. En we voeren ontwikkel- of potentieel-assessments uit voor onderwijsprofessionals die zichzelf willen ontwikkelen of ergens tegenaan lopen."

Individueel en collectief sterker

Deze laatste variant voerde 1801 uit op twee islamitische basisscholen: As Soeffah in Amsterdam en Al Qoeba in Den Haag. "Beide scholen wilden

onder meer de onderwijsresultaten verbeteren", zegt Sanne. "We hebben daarop in beeld gebracht wat de leerkrachten nodig hebben om het beste uit zichzelf te halen. Want als iedereen individueel sterker wordt, gaat het collectieve niveau ook omhoog."

.....
**"IEDEREEN HEEFT
IETS TE LEREN EN
KAN ZICHZELF
VERBETEREN"**
.....

Alle teamleden werden aan hetzelfde onderzoek onderworpen. "Voor een assessment maakt het niet uit of je twintig jaar ervaring hebt of een startende leerkracht bent",

legt Sanne uit. "Iedereen heeft iets te leren en kan zichzelf verbeteren. Het is overigens wel belangrijk dat alle leerkrachten dezelfde ontwikkelkansen krijgen. Daarom start iedereen op hetzelfde punt, zonder verwachtingen."

Niet alleen bij problemen

Sanne vond het mooi om te zien dat alle teamleden van beide scholen positief en welwillend tegenover de assessments stonden. "Pedagogisch-didactisch was er werk aan de winkel, maar relationeel was er al heel veel. De sfeer op beide scholen is ontzettend veilig, warm en betrokken; richting elkaar én de kinderen. Het voelt als een warm bad en dat is natuurlijk een uitstekende basis om op verder te bouwen."

Assessments zijn niet alleen waardevol voor scholen met uitdagingen. "Ze zijn juist ook heel geschikt voor teams waar het lekker loopt", benadrukt Sanne. "Als het goed is, wil je altijd verder blijven ontwikkelen als school, als team en als professional. Dan kan het heel waardevol zijn om eens te onderzoeken waar nog ruimte zit om een volgende stap te kunnen zetten." ♦

.....
**Wil je weten welke assessments
jouw school verder kunnen helpen?
Neem dan contact op met Sanne van
den Brink via telefoon 088 1801 798
of mail s.vdbrink@1801.nl.**

Kinderburgemeester aan het woord

In Nederland hebben meer dan honderd gemeenten een kinderburchemeester. Deze vorm van kinderpacticatie helpt kinderen oefenen in democratie en geeft volwassenen inzicht in wat er speelt in de levens van jonge inwoners. Bavyly Shenouda (11) uit groep 8 van basisschool De Goudakker was tot voorkort de elfde kinderburchemeester van Gouda. Samen met vijf kinderburchouders zette hij zich een jaar lang in voor de belangen van alle Goudse kinderen.

Scan de QR-code en lees het interview met Bavyly op de website van 1801.

Waar wil jij mee aan de slag?

Als onderwijspactioal werk je niet alleen aan de ontwikkeling van de kennis en vaardigheden van je leerlingen of studenten, maar ook aan je eigen groei.

Bij 1801 bieden we je de handvatten om jezelf verder te ontwikkelen. We hebben opleidingen, leergangen, trainingen en cursussen voor het primair en voortgezet onderwijs en mbo.

Naast ons aanbod met open inschrijving, kunnen we veel trajecten ook op maat (in-company) aanbieden. Wil je weten wat de mogelijkheden zijn? Stuur dan een mailtje naar info@1801.nl.

Ons volledige professionaliseringsaanbod vind je op 1801.nl/opleiding (scan de QR-code).

Sluit je aan bij #Team1801!

Heb jij een onderwijshart en wil je écht impact maken? Bij 1801 jeugd & onderwijspactioes werk je in een dynamische omgeving waar kinderen en onderwijspactioes samenkomen.

Van de allerkleinsten in de voorschoolse educatie (ve) tot leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs (po en vo) en studenten in het mbo: wij ondersteunen kinderen, jongeren, onderwijspactioes en organisaties in alle fasen van hun ontwikkeling met praktische en duurzame oplossingen.

Ben jij op zoek naar een nieuwe uitdaging? Sluit je dan aan bij het grootste en meest opvallende onderwijspactioesbureau van Nederland. Samen maken we het verschil!

Heb je een vraag of wil je meer informatie, neem dan contact op met onze recruiter Chantal van der Meeren via 088 1801 419. Onze mogelijkheden en vacatures vind je hier (scan de QR-code).

COLOFON

1801 Magazine is een uitgave van 1801 jeugd & onderwijspactioes. Deze uitgave wordt ter informatie en inspiratie verstuurd aan 8.400 scholen.

Contact

info@1801.nl
088 1801 100

Redactie

Afdeling marketing & communicatie
Veronique van der Waal,
Schrijfveer

Fotografie

Jack Tillmanns, Foto Focus

Ontwerp & drukwerk

Len Blonk, vadding.studio

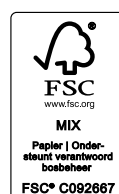
1801 jeugd & onderwijspactioes

Mr. D.U. Stikkerstraat 10
6842 CW Arnhem

Louis Braillelaan 100
2719EK Zoetermeer

Siriusdreef 5-7
2132 WT Hoofddorp

©2025 1801 jeugd & onderwijspactioes

Dit magazine is gedrukt op papier met het FSC®-keurmerk, een garantie dat het papier afkomstig is uit verantwoord beheerde bossen.

Volg ons op

ELKE LEERLING LATEN BLOEIEN

Volg de pijlen en ontdek wat jij weet over kansengelijkheid!

IK WIL MIJN LEERLINGEN LATEN BLOEIEN, WAAR MOET IK BEGINNEN?

WAT WEET JE OVER JE LEERLINGEN?

Uit welke milieus komen je leerlingen?
Wat krijgen je leerlingen van huis uit mee?
Hebben je leerlingen voor-schoolse educatie gehad?
KUN JE DEZE VRAGEN BEANTWOORDEN?

Nee, hoef ik ook niet, ik benader elke leerling blanco en gelijkwaardig.

Nee, interessant, zou ik best willen weten.

Ja.

BEGIN OPNIEUW!

ALLES OVER PANTEN

JE KIEST VOOR GELIJKE BEHANDELING EN REIKT ALLE LEERLINGEN DEZELFDE MIDDELEN AAN.

Hè?! Ik geef ze precies even veel zorg en aandacht, maar sommigen bloeien, en anderen... eh... verleppen.

SUPER! HOE WIL JE VERDER?

Ik weet genoeg! Ik ga aan de slag met onderwijs op maat!

VERDIEP JE IN DE INDIVIDU: WAARIN VERSCHILLEN JE LEERLINGEN?

Wat is het leerpotentieel per individu? Welke omstandigheden heeft elke leerling nodig om dit potentieel halen? Mogen leerdoelen verschillen?

Ik wil best nog meer over mijn leerlingen weten!

Hmm, dat mag van mij wel verschillen per leerling.

JE KIEST VOOR COMPENSATIE: SOMMIGE LEERLINGEN BIED JE EXTRA ONDERSTEUNING, MAAR WIE AL FLOEREERT, LAAT JE Z'N GANG GAAN.

VIND JE DAT LEERLINGEN DESONDANKS WEL MOETEN VOLDOEN AAN DEZELFDE NORMEN?

Te gek, ik ga meteen aan de slag!

TOEN JIJ ER EVEN NIET WAS HEEFT JE COLLEGA ALLE BLOEIERS NET EVEN TEVEEL OF TE WEINIG AAN- DACT GEGEVEN...

Wacht, dit kan ik toch helemaal niet in m'n eentje?!

Ja, alle leerlingen moeten wel in hetzelfde systeem passen (met dezelfde toetsing!)

Bij dezelfde toetsing blijft de individuele prestatie van leerlingen ongezien.

Begeleiding voor de ene groep, kan sociale pijn geven bij een ander.

ONTWIKKEL MET HET HELE TEAM EEN SCHOOLVISIE OP KANSENGELIJKHEID

ZO KIES JE VOOR SYSTEEMVERANDERING.

Wat betekent kansengelijkheid voor onze school? Waar staan we voor? Deze taak ligt bij het hele team, dus durf samen het gesprek aan te gaan!

WANT AL LIJKT DE BENADERING SOMS ONGELIJK, JE BIEDT IEDEREEN DE KANS OM PRACHTIG OP TE BLOEIEN.

